

1910. JUNIUS 1.

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

XLIX. ÉVF.

KÖZLÖNYE

11. FÜZET.

KIADJA: AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

Szerkeszti:

BUND KÁROLY

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. * Előfizetési díj egy évre 16 korona.

Az Orsz. Erd. Egyes. oly alapító tagjai, kik legalább 300 kor. alapítványt tettek, valamint a rendes tagok is 16 kor. évi tagsági díj fejében, ingyen kapják. Azok az alapító tagok, kik 300 koronánál kevesebbet alapítottak, 6 kor. kedvezményes ártért járathatják.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, Lipótváros, Alkotmány-utca 6. sz. II. em.

A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közöltnének.

(Telefon: 37—22.)

Legeltető szövetkezetek.

Irta: *Lonkay Antal.*

Hazánk lassu elvérzésének, a kivándorlásnak annyi sok oka között nem utolsó helyet foglal el ama körülmény, hogy a mezőgazdasági és ipari munkásoknak, kisiparosoknak s más, vidéken élő, földbirtokkal és legelőjogosultsággal nem bíró kisexisztenciáknak a legtöbb helyen lehetetlenné van téve az állattenyésztés, az állattartás.

Aki közelebbről ismeri a földnélküli kisember helyzetét, jól tudja, hogy az az egy fejőstehén, egy-két sertés tartása, mennyivel elégedettebbé teszi, mennyivel jobban s emellett olcsóbban táplálja a szegény családot.

A közlegelők jogi és gazdasági ügyeinek rendezése erdő- és mezőgazdasági szakkörök megbeszéléseinek s kormányintézkedéseknek tárgya s általános az a vélemény, hogy addig, míg törvényes intézkedések nem kötelezik a községeket a volt urbéres közbirtokosságok kezén levő legelőknek megváltására, addig az állattenyésztés általános fejlődésének egyik igen hatékony tényezőjét

és emeltyűjét képező legelőügy a legjobb esetben is sztagnálásra van kárhóztatva.

E bajokon igyekszik a hegyvidéki miniszteri kirendeltség legeltető szövetkezetek létesítésével legalább némileg segíteni.

A hatásaiban még most is érezhető legutóbbi pénzügyi válságot megelőző időkben igen keresett s aránylag jól fizetett áruk voltak az erdei fatermékek. Különösen a községek közelében sikáson vagy lankás domboldalakon fekvő, kitermelés és kiszállítás tekintetében könnyen hozzáférhető erdők találtak hamarosan vevőkre.

Jól tudjuk, hogy birtokrendezések útján a volt urbéreseknek legelőilletőségül jutott, többé-kevésbbé értékes erdők nagy része, az aránykulcsokat jóelőre olcsón összevásárló üzerek kezébe került, kik az egy-egy tagban kihasított legelőilletőségek fakészletét eladták, a letarolt területet pedig minden rendszer nélkül, csakis a minél nagyobb pénzjövedelmet tartva szem előtt, legeltetik.

E legelőilletőségeket tulajdonosaik szívesen eladnák, hisz nekik csak a fára volt szükségük, melyet busás haszonnal eladva, az üzletbe fektetett tőkét kamatostól megkapták s így az értékes disztől megfosztott, letarolt terület csak teher a vállukon.

Az erdős Hegyvidéken, mely belterjes állattenyésztéssel a svájci kulturfokra volna hivatva emelkedni, igen sok és jelentékeny kiterjedésű legelőerdő synli a közvagyonosodást alapjaiban támadó lelketlen üzérkedés és rablógazdálkodás pusztító következményeit.

A legelő nélkül szűkölködő vagy kevés legelő felett rendelkező vidéki kisexisztenciák legeltető szövetkezetekbe tömörülve, e könnyen megvásárolható területeket szerezhetnék meg. Ami egy-két embernek anyagi erejét felülmulja, egy szövetkezetnek könnyen megoldható feladatul jelentkezik.

Nagyobb községekben, vidéki kisvárosokban, hol jelentékenyebb számú munkás, iparos és földet nem bíró intelligens elem lakik, van leginkább létjogosultsága a legeltető szövetkezeteknek.

Máramaros vármegye felső vidékein, hol a havasok közelsége miatt községi közlegelőket nem hasítottak ki, hanem a birtokrendezés alkalmával kinek-kinek legelőilletőségét egyébnemű birtokaival együtt egy-egy tagban adták ki s ahol az üzerek értékes fenyőerdőkre spekulálva, a birtokrendezések előtt igen sok legelő-

illetőséget vásároltak össze, majdnem minden völgyben legeltető szövetkezet létesülhetne.

Ahol a megszerezhető legelők a községektől igen távol fekszenek, egyes érdekeltségek üszőnevelő vagy meredekebb lejtőkön juh-tenyésztő legeltető szövetkezeteket létesíthetnének.

Önként felmerül a kérdés, hogy a legelőgazdálkodás intenzívítása tekintetében, miért jobb a legeltető szövetkezetek gazdálkodása? Hisz az üzérkedő, fűbér fizetése ellenében felfogadott szarvasmarhákkal épp úgy legeltet, mint a legeltető szövetkezet.

Csakhogy az üzért a legelő kihasználásában tisztán pénzügyvédelmi szempontok vezetnek, ez alapra helyezkedve, a legelőt tülterheli s javításával, jókarban tartásával nem törődik; míg a legeltető szövetkezeteket nemcsak törvényesen megerősített alapszabályok, hanem a közigazgatási hatóság által jóváhagyott legelőrendtartások korlátozzák a rablógazdálkodásban s kötelezik a legelő jókarbantartására, ápolására és javítására.

Emellett a legeltető szövetkezetek állami támogatásban részesülhetnek; a hegyvidéki miniszteri kirendeltség nemcsak a legelők javításának s jókarbantartásának szakszerű vezetéséről gondoskodik, hanem az irtásokhoz fatönkkihúzó gépeket kölcsönöz, a talajnak és klímának megfelelő fűmagkeverékeket agrobotanikussal államköltségen állapíttatja meg, gondoskodik az esetleg szükséges műtrágya olcsóbb beszerzéséről s oly szövetkezeteknél, melyeknek tagjai a legelőjükön teljesítendő javító munkájuk napszámberét is alig nélkülözhetik, az egész munkaérték bizonyos százalékának megfelelő pénzbeli segélyt eszközöl ki.

Legeltető szövetkezetek támogatásánál az államsegély azért is jogosult, mert pusztulásnak induló területek megmentéséről, elkopárosodásának megakadályozásáról van szó.

Ezen, erdők helyén létesített s legeltető szövetkezetek által megvásárolt elvadult legelők, szakszerű vezetéssel ligetes legelőkké lesznek átalakítva. A túlmeredek partokon és oldalakon, a sziklás, köves helyeken talajvédő erdőrésztleteket nevelünk s az e ligetek között elterülő jótalajú térségeket begyepesítjük.

Erdészeti szakközönség előtt nem kell részletesen indokolnom, hogy mily fontos közgazdasági érdek fűződik e romlásnak indult s további elhanyagolás esetén a teljes elkopárosodás és pusztulás

felé haladó legelők ügyének nyilvános ellenőrzés s törvényszerű intézkedések hatálya alatt álló s a szakszerű vezetést és irányítást se nélkülöző legeltető szövetkezetek alakítása által leendő rendezéséhez.

Ezen életbevágó kérdésnek nemcsak az állattenyésztés fejlődése, de oly sok, takarmánytermelésre hivatott területnek a biztos romlástól való megmentése érdekében szükséges olyan megoldása, mely a viszonyoknak és helyi körülményeknek leginkább megfelel, az erdészeti köröket mélyen érdekli, hisz e területek nagy része erdő volt, gondosan kezelt erdeink alatt a hegyek alján terül el s amint e területeket vizmosások kezdik barázdálni, értékes erdeink is alapot veszítve, a mélységbe való zuhanás veszedelmébe kerülnek. Indokolt tehát a kérelmem, mit az északkeleti Hegyvidéken működő szaktársaimhoz intézek, hogy a legelő nélkül, vagy kevés legelővel szűkölködő kisembereket s állattenyésztő érdekeltségeket felvilágosítva, legeltető szövetkezetek alakítására serkentsék.

Meg kell jegyezmem, hogy ha a legeltető szövetkezet, mint tag az Országos Központi Hitelszövetkezet kötelékébe lép be, az egyénenként jegyzett összes üzletrészeknek megfelelő nagyságu összeget, az üzletrészek első csekélyke részletének befizetése után kölcsönként kaphatja. Tehát szegényebb sorsu legeltető szövetkezetek az Országos Központi Hitelszövetkezettől olcsó kölcsönt kaphatnak, emellett az ilyen legeltető szövetkezetek számadásait is vidéki alkalmazottjai által az Országos Központi Hitelszövetkezet állítja össze s így nemcsak anyagi, de erkölcsi támogatásban is részesíti.

A legeltető szövetkezet közgyűlése a kölcsön részleges törlesztésének s egyéb kiadások fedezésének szemelőtt tartásával állapítja meg a számos marhánként fizetendő legelődíjakat s ha a szövetkezeti tag eddig esetleg uzsoráskodó legelőtulajdonosnak fizetett, ezután önmagának fizet, mert a számos marhánként kivetett legelődíjjal a legelő vételárát törleszti.

Minden szövetkezet alaptőkét és tartaléktőkét gyűjt. E tőkegyűjtéssel évek során oly legelőalap gyűlhet össze, mely a legelő rendbentartását a szövetkezeti tagok lényegesebb hozzájárulása nélkül fogja biztosítani.

Meg kell még itt emlitenem, hogy az állattenyésztés fejlesztéséről szóló 1908. évi XLIII. törvényczikk is módot nyújt legelő-szerzés tekintetében államsegély nyerhetésére, a törvény azonban elsősorban a községeket segíti, szövetkezetek csak másodsorban jöhetnek tekintetbe.

Tájékoztatásul idézem a m. kir. földmívelésügyi miniszternek e törvény végrehajtása tárgyában kiadott 67000/VI/4—1909. számú rendeletének idevonatkozó szakaszait:

11. §.

„Községek (városok), közbirtokosságok és oly gazdatársadalmi testületek, egyesületek és szövetkezetek, melyeknek tagjai tulnyomó részben kigazdák, állami kedvezményekben, illetve segélyekben részesülhetnek oly törlesztéses kölcsönök kamatterhének könnyítésére, illetve oly törlesztéses kölcsönök évi kamat és tőke törlesztéseinek (annuitás) részbeni fedezetére, mely kölcsönök célja:

a) a közös tulajdont képező és közösen használt legelők létesítése, vagy karbahelyezése (fűmagvetés, irtás, tisztítás, egyengetés, árkolás, alagsövezés, lecsapolás, delelők, védőhelyek, kutak, kerítések, félszerek, istállók felállítása);

b) ily legelőknek, vagy ilyenek létesítésére használandó földbirtoknak örök áron való vásárlása;

c) kizárólag üszőborjak felnevelésére szolgáló zárt legelőterületek (kifutók) létesítése;

d) közös tulajdont képező, vagy legalább tizenöt évig tartó közös használatra bérelt havasi legelőkön szükséges istállók, itatók, kerítések, utak és hasonlók építése.

12. §.

Azt, hogy az előbbi §-ban felsorolt esetekben felvett törlesztéses kölcsönök után ki, mely időtartamig, mily mértékben részesül a kamatteher, illetve tőketörlesztés (annuitás) viseléséhez való hozzájárulás állami kedvezményében, a földmívelésügyi miniszter esetről-esetre a legelőügyekben eljáró szakbizottság meghallgatása után állapítja meg.

A kamatfizetéshez, illetve tőketörlesztéshez (annuitás) való hozzájárulást azonban ötven évnél hosszabb időre, valamint a

kamatteher, illetve tőketörlesztési részletek (annuitás) felénél nagyobb mértékben nem engedélyezheti.

Ezen kedvezmények engedélyezésénél a községek feltétlenül előnyben részesítendőek s a közbirtokosságok és gazdatársadalmi testületek segélyezése iránti kérelme rendszerint csak akkor vehető tárgyalás alá, ha azon községek (városok) folyamodványai, amelyeknek pótdóója az 50⁰/o-ot meghaladja, már elintézést nyertek. Sem a községeknek, sem a közbirtokosságnak, sem gazdatársadalmi testületnek nem engedélyezhető a segély, ha az az ingatlan, melyet a község (város, közbirtokosság, testület) megvásárolni akar, oly tulajdonos birtokában van, aki azt két év óta még nem bírja.

Az engedélyezést követő egy éven belől igénybe nem vett kedvezményeket a földmívelésügyi miniszter visszavonhatja.

Érdeklődők, kik az állattenyésztés fejlesztéséről szóló 1908. évi XLIII. törvénycikk végrehajtása tárgyában bővebb tájékoztatást óhajtanak szerezni, forduljanak a munkácsi hegyvidéki miniszteri kirendeltséghez, mely legeltető szövetkezeti alapszabálytervezetet s hozzája tartozó legelőrendtartást is szívesen küld mindazoknak, kik e közlemény során tárgyalt kérdés fontosságát beismerve, legeltető szövetkezetek alakítása iránt lépéseket tenni óhajtanak.

Végül meg kell jegyezni, hogy mint az előbb közölt idézet igazolja, a földmívelési kormány legelőszerzés tekintetében első-sorban a községeket segélyezi.

Oly helyeken, ahol a község területén sokkal kevesebb és szegényebb sorsu munkás és iparos lakik, hogysem ezek összesége legelőt szerezni és fentartani képes lenne — ha van a község közelében megszerezhető legelőterület — a község saját érdekében cselekszik, ha a törvényben kilátásba helyezett államsegély igénybe-vételével a legelőt megszerzi s azon mérsékelt fűbérek fizetése mellett a földnélküli kisemberek állatjainak a legeltetést megengedi.

A befizetett fűbérekből a község az annuitást minden meg-erőltetés nélkül törlesztheti s 50 év múlva a legelőnek tehermentes birtokába jut.

E gondoskodás a község földnélküli lakosait, az annyira szük-séges munkásokat és iparosokat a könnyebb megélhetés biztosítá-sából fakadó hála kötelékeivel fogja a községhez kötni.

